

Oponentský posudek disertační práce

Autorka disertační práce: **Silvie Pýchová**

Název disertační práce: **Sebepoznání a jeho rozvoj prostřednictvím veřejné politiky jako faktor volby středoškolského oboru**

Pracoviště: **Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky**

Školitel: **prof. PhDr. Arnošt Veselý, Ph.D.**

Ke struktuře a obsahové náplni disertační práce

Disertační práci autorka strukturovala do 10 hlavních kapitol. Cíle a výzkumné otázky disertační práce jsou uvedeny v 1. kapitole na s. 4. Je k diskusi, zda po formulaci cílů mají následovat výzkumné otázky nebo zda má být pořadí opačné. Opačné pořadí je většinou doporučováno i objasňováno v odborných zdrojích týkajících se výzkumu a výzkumných metod.

Teoretická a empirická východiska disertační práce jsou obsažena ve 2. kapitole (vývoj kariérového poradenství v kontextu sebepoznání), ve 3. kapitole (souvislosti mezi kariérovým vývojem jedince a veřejnými politikami), ve 4. kapitole (faktory, které ovlivňují volbu středoškolského oboru v ČR) v 5. kapitole (zastoupení kariérového poradenství ve veřejněpolitických dokumentech v ČR) a v 6. kapitole (teorie advokačních koalic). Pro dosažení cílů autorka použila kvalitativní metodologii, a to metodu Delphi, sekundární analýzu dat z výzkumu aktérů ve vzdělávání (autorka se podílela na tomto výzkumu) a fenomenografickou analýzu 5 tezí vztahujících se k tématům kariérového poradenství. Metodologie a postup aplikace metod je obsažen v 7. kapitole. V 8. kapitole, v podkapitole 8.1 jsou prezentovány výsledky výzkumu, výstupy fenomenografické analýzy 5 vybraných tezí z výzkumu aktérů vzdělávání metodou Delphi z r. 2019. V podkapitole 8.2 autorka konstatuje, že aktuální témata kariérového poradenství aktéři vzdělávání „...nespojují explicitně s potřebou rozvoje kariérového poradenství a sebepoznání žáků“ (s. 80). V 9. kapitole autorka prezentuje doporučení vyplývající z teoretických a empirických kapitol práce a výsledků výzkumu pro rozvoj vzdělávacího systému v ČR. Konstatuje, že kariérové poradenství a relevantní témata nepředstavují prioritu vzdělávací politiky v ČR. Navrhuje ustanovení koordinačního orgánu, který by poskytoval příležitosti skupinám aktérů zastávajících protichůdné názory na školství (tradiční funkce vs. potřeba změn) realizovat na politiku orientované učení. Další návrh se týká modelu koordinačního mechanismu pro rozvoj kariérového poradenství v oblasti vzdělávání. Závěrečná 10. kapitola obsahuje diskuzní část a závěry.

Komentář k obsahu

Z názvu disertační práce není zcela zřejmé zaměření a obsahová náplň práce. Abstrakt s klíčovými slovy a úvod již potřebné informace poskytují.

Přes kladné hodnocení disertační práce uvádím i připomínky. Ve 2. kapitole autorka prezentuje stručný přehled vývoje kariérového poradenství. Již z názvu kapitoly vyplývá důraz autorky na téma sebepoznání (to je vždy součástí kariérového poradenství i kariérového vzdělávání). Autorka považuje sebepoznání za klíčový faktor rozvoje potřebných dovedností. Jedná se o jeden z klíčových faktorů, jak i vyplývá nejen ze zahraničních rámců CMS, podstatné jsou i další klíčové faktory, např. reflexe kontextu, možností, požadavků a příležitostí.

Ve 2. kapitole autorka vychází převážně z jedné zahraniční publikace o kariérovém poradenství, jak sama uvádí. Žádoucí by bylo vycházet z více odborných publikací poskytujících přehled o různých klasifikacích směrů a přístupů kariérového poradenství. U vymezení pojmu kariéra, který je podstatný pro kariérové poradenství, chybí objasnění změny paradigmatu kariéry z průběhu 90. let 20. st. (i když některé charakteristiky současného pojetí kariéry byly zmíněny) reflektujícího globální změny socioekonomických faktorů postindustriální éry, organizačního a pracovního designu, práce, novou psychologickou smlouvu a koncepci zaměstnatelnosti (employability) v celoživotní perspektivě a učení. Jejich důsledky se projevují ve změnách trhu práce. Mj. z nového paradigmatu kariéry, nové psychologické smlouvy nebo koncepce zaměstnatelnosti vyplývá individuální odpovědnost za rozvoj nebo potřeba rozvoje dovedností pro plánování a řízení rozvoje kariéry/životu. Jedná se o témata, která jsou aktuální v postmoderních přístupech kariérového poradenství, také jsou součástí veřejných politik, strategií vzdělávání a souvisejících usnesení a dokumentů, které autorka uvádí a analyzuje ve 3., 4. a 5. kapitole. Ve 2. kapitole se vyskytuje řada nepřesností, případně problematických tvrzení (např. Parsons nepřišel s teorií rysů a faktorů, je považován za předchůdce faktorového přístupu, který vychází z rozvoje faktorové analýzy v 30. letech 20. st. a z faktorových teorií osobnosti nebo pojem kongruence má jiný význam v Rogersově psychoterapii i v Hollandově teorii).

V 10. kapitole mohly být explicitně uvedeny odpovědi na výzkumné otázky.

Přínosy disertační práce

Přínosy disertační práce jsou nesporné, nejen obsažené v 8., 9. a 10. kapitole, ve kterých jsou prezentovány výsledky výzkumu, návrhy a diskuse, ale také např. v 3., 4. a 5. kapitolách. Z disertační práce, jejího obsahu a zaměření, je evidentní orientace autorky ve zkoumané problematice a relevantní odborné kompetence. Pro dosažení cílů disertační práce autorka použila také Teorii advokačních koalic, jedná se zřejmě o první příklad aplikace této teorie při analýze vlivu aktérů ve vzdělávání v kontextu změn ve školství a témat kariérového poradenství ve vzdělávání v ČR. Z disertační práce je evidentní zájem autorky o danou problematiku, porozumění problematice a také motivace pro realizaci potřebných změn.

Disertační práce odpovídá standardním požadavkům, obsahovým i formálním, kladeným na disertační práce. Disertační práci doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě

V zahraničních odborných zdrojích se rozlišuje mezi career counseling, career guidance a career education. Jsou tyto pojmy rozlišovány ve veřejných politikách?

Považuje autorka na politiku orientované učení realizovatelné v českém kontextu? Může uvést konkrétní příklad úspěšné realizace tohoto učení?

Překvapily autorku některé výsledky analýz? Které výsledky své disertační práce považuje za nejvýznamnější?